

BUTLLETÍ DE L'AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA DE GRANOLLERS

SUMARI

Els vells camins. (Editorial). — Granollers romà, per SALVADOR LLOBET. — La temperatura a Granollers en els mesos de calor, per JOSEP FONT I DE FALGÁS. — Carnet d'un excursionista. Una visió fisiogràfica del riu Llobregat, per ANTONI BORRÁS I QUADRES. — Periodisme excursionista. — Del «Recull» de la Secció d'Estudi. Excursió del 28 de Maig del 1933. — Notes. Notes meteorològiques locals. — Programa dels actes organitzats per l'Agrupació en els mesos de Setembre i Octubre.

Delegació del Camping Club
de Catalunya

SETEMBRE = OCTUBRE

MCMXXXV

Apotecaria i Drogueria
de
Josep Marimón i Garriga

Anàlisis   *Específics Nacionals i Estrangers*

Clinics   *Dipòsit de sèrums i vacunes de les cases Ybis,*
de Madrid i Meister Lucius, d'Alemanya

de tota mena   *Drogues i Colors de totes marques*

Doctor Robert, 12 i 12 bis
Telèfon 30

Granollers

Banco Vitalicio de España

Assegurances de Vida

Assegurances per Dots

Rendes Vitalícies, &., &.

Delegat en aquest Partit: Don Magf Anglés Vilella

Plaça d'Angel Guimerà, 6 : Granollers

Joan Carbó

TALLER D'ENQUADERNACIONS
OBJECTES D'ESCRITORI
DIBUIX I PINTURA

MOTXILLES

PER A EXCURSIONISTES
en tots tamanys i de tots preus

LLIBRERIA
FIGURINS
PAPERERIA

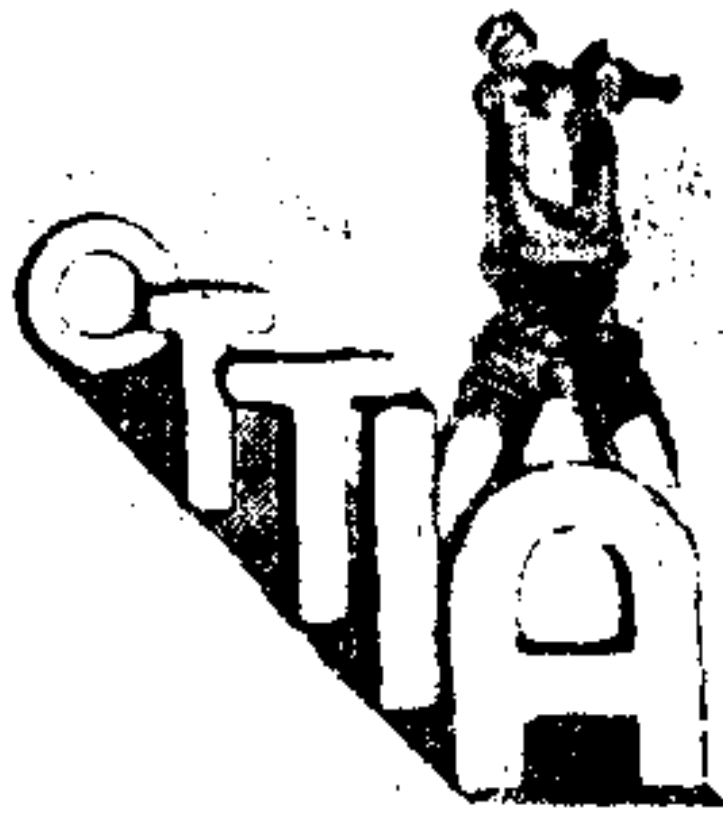
GRANOLLERS

Carrer St. Roc, 15
Carrer Clavé, 44

El millor líquid per a netejar
i brillantar els metalls és el

NETOL

Unes gotes són suficients per a obtenir
una lluentor duradora, amb un treball mínim

Oficina Tècnica

Treballs i Informacions Agrícoles

OPERACIONS AGRÍCOLES Plantacions de fruïters
Planters d'Ametllers

TOPOGRAFIA Aixecament de plànols : Nivellacions
Regadius, etcètera, etc.

TREBALLS PERICIALS Valoració de finques, col·lites, delimitacions, etc.

INTERVENCIÓ Tècnica en la compra-venda
de finques rústegues

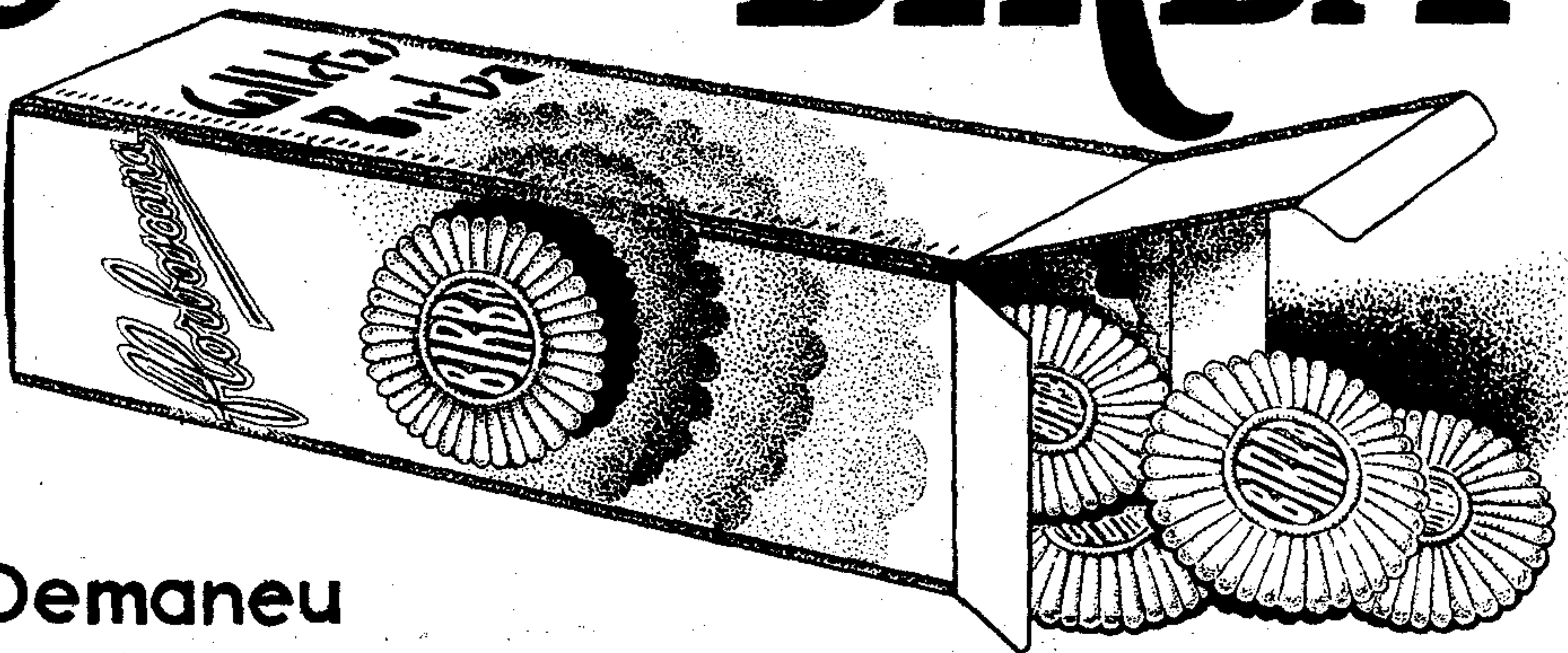
ADMINISTRACIÓ Tècnica i econòmica de finques
rústegues i en indústries rurals

Hores d'oficina: Tots els dies, de 10 a 1 • Els dijous, de 8 a 1

Anselm Clavé, 40 ◆ **GRANOLLERS** ◆ Telèfon 71

Galetes

BIRBA

**Demaneu
el paquet darrera creació de UNA Pta.**

BUTLLETÍ

SETEMBRE - OCTUBRE : MCMXXXV

ELS VELLS CAMINS

Els vells camins rals i ramaders de gust medieval, molts d'ells i àdhuc alguns amb noble ascendència romana, tenen una certa tendència a desaparèixer atacats pels límits dels conreus, el propi desús a vegades i sobretot per les modernes vies de comunicació.

Cal sortir a la seva defensa, més que no pas pel seu caràcter històric ni líric, més que per l'interès excursionista que tenen, per l'innegable interès pràctic que representen.

A més del seu servei per la tracció animal en els casos que menen a conreus o travessen boscos apartats de les rutes modernes, són d'utilitat imprescindible per la circulació de ramats de bestiar. Els ramats que topen amb la prohibició de fer via a peu per les noves carreteres, utilitzen molt els camins antics, però troben sovint interceptat el seu pas per la mateixa carretera, en molts llocs, per l'afany dels pagesos d'avançar els termes dels camps en els caminals de més poca circulació, en altres, per l'abandonament dels municipis encarregats de la seva conservació, quasi per tot i àdhuc per la desídia del propi Estat, que oblidant els drets dels ramaders, impedeix l'estacionament del bestiar en els llocs destinats a aquest fi en les velles carrerades que irradien del Pirineu.

Cal no oblidar que el transport mecànic dels ramats sols és possible a petits escamots i a poca distància, car altrament resulta antieconòmic i dificultós pels drets de càrrega i per la manutenció del bestiar.

A manca de vies reservades únicament a la circulació de vehicles de motor (s'hauran de senyalar algun dia els inconvenients que les carreteres enquitrànades tenen per a la tracció animal, la qual és imprescindible, amb tot, a l'agricultura) l'única manera d'evitar la conducció pedestre de ramats per les rutes noves, és la revalorització dels vells camins, avui abandonats dels poder públics. Una lleugera legislació sobre aquest punt, permetria resoldre aquest problema que en un país agrícola com Catalunya és d'importància innegable i d'absoluta necessitat per a molta part de la pagesia.

GRANOLLERS ROMÀ

La qüestió de l'origen de Granollers ha preocupat moltes vegades a moltes plomes autoritzades, les quals han arribat sovint a solucions contradictòries. Apart dels copistes de cites d'autors clàssics, de poc valor real sense la comprovació arqueològica, han estat molts els autors, que sobretot per analogia amb altres poblacions, han considerat Granollers com d'ascendència romana. Al seu costat, altres autors, a manca de proves irrefutables i procedint així mateix analògicament, han cregut que Granollers no existia encara en aquesta mateixa època (1) o bé que el nom de Granullariis no és més que la llatinització de Granollers, nascut segurament en l'època comtal (2). Només el consoci nostre i admirat historiador de Cardedeu, senyor Tomàs Balvey (3), afirmava l'ascendència romana de la població de Granollers, prenent peu de restes arqueològiques indubtables.

La nostra Secció d'Estudi, per tal de registrar el més exactament possible les restes assenyalades pel senyor Balvey — les quals consistien en un paviment romà — efectuà unes excavacions al carrer de la Constància davant la casa n.º 19 on està situat el lloc esmentat. Aquest carrer, entre l'antic de Santa Anna i el de les Travesseres, és un dels vells corredors (anomenats vulgarment corredossos) que voltaven el recinte de la població vella i en el qual hi queda encara la muralla medieval. Aquesta per un costat i una altra paret a l'altra banda, limiten el carrer de poca amplada i reposen damunt del paviment romà que travessa de biaix el corredor.

El paviment és quasi bé al nivell actual del carrer, però es troba en molt mal estat de conservació i està trencat i escrostonat. Al costat Oest té una vora de paret arran de terra, que el limita i per la banda oriental ha estat ja arrencat molt tros, el qual impedeix precisar la seva extensió primitiva. El procediment de construcció és el ja clàssic d'aquestes obres; capes inferiors de palets de riera i al seu damunt picadís d'obra trinxada, tot plegat pastat amb calç, a manera de formigó. La seva actual extensió és bon xic petita, tal com es pot veure en els gravats adjunts. (Làmines X i XI).

La seva importància arqueològica intrínseca és ben migrada; però per a Granollers té gran valor per ésser l'única cosa romana que hom hi ha conegut fins a hores d'ara, amb garantia de certesa. Hom pot creure ja que en

(1) Pau Vila. «El Vallés» Vol. I de la Biblioteca d'Estudis Comarcals. Pàg. 18.

(2) Francesc Carreras Candi. «Granollers may ha estat Granullariis», Vol. I del present Butlletí. Pàg. 228.

(3) «Granollers, Indústria i Comerç», Publicacions La Gralla. 1927.

l'època romana la nostra població era habitada, igualment com altres dels voltants. Es clar que les troballes fetes fins ara no permeten assegurar que hi existís cap nucli urbà i per tant podia haver-hi només alguna casa isolada; però això ja és entrar en suposicions, en les quals és perillós endinsar-se sense una base ferma de càlcul.

El paviment descolgat ja hem dit que es trobava davant de la casa número 19, els graons de la qual, que surten al carrer, reposen en part damunt de les restes romanes. Des de la cantonada del carrer de Santa Elisabet s'amiden 67 metres i 71, 22 metres des de la paret posterior de la capella de Santa Anna, totes dues mides, al centre del fragment del paviment.

Salvador LLOBET

La temperatura a Granollers

en els mesos de calor

Cada any, en els dies roents de l'estiu, hom fa els mateixos comentaris. Tothom està d'acord que aquell any fa una calor insuportable i que ha estat més forta que els darrers anys.

Davant d'aquestes raons sense cap mena de consistència, hem consultat les anotacions termomètriques publicades en el BUTLLETÍ, per tal de donar unes dades exactes de la calor produïda a Granollers en el transcurs d'aquests tres anys darrers, d'ençà que, de les anotacions meteorològiques, se'n feu càrrec l'Agrupació Excursionista.

Per tal de completar l'estadística, hem recollit la pluja caiguda en els mesos forts de la calor, per ésser d'influència decisiva en la columna termomètrica, degut a la nul·la o poca influència dels raigs solars en els dies que la pluja cau persistent i intensa.

Considerant que els mesos forts de la calor són el Juny, Juliol i Agost, ens concretarem únicament a aquests tres mesos, per creure que amb les dades que tenim d'ells, seran suficients per a determinar amb justesa l'any més calorós d'aquests tres darrers.

A títol d'informació donem a continuació les temperatures màximes i mínimes registrades aquests tres anys, les quals ens serviran per establir les oscil·lacions termomètriques produïdes a l'estiu.

TEMPERATURES MÀXIMES

	1933	1934	1935
Juny	28'9	32'1	36'3
Juliol	34'3	36—	34—
Agost	36'3	32'2	32'8
Sumes	99'5	100'3	103'1

TEMPERATURES MÍNIMES

	1933	1934	1935
Juny	11'8	11—	10—
Juliol	15'4	17'6	17—
Agost	17'8	14'4	14—
Sumes	45—	43—	41—

Pels resultats obtinguts podem veure que l'any 1935 s'ha distingit amb les temperatures més altes, i que igualment, aquest mateix any, s'ha remarcat per les temperatures baixes.

Amb les temperatures màxima i mínima registrades, ja podem establir les oscil·lacions termomètriques esdevingudes aquests tres darrers estius, que ens permetran apreciar la variació de l'estat tèrmic de l'atmosfera a Granollers.

Així tenim:

	1933	1934	1935
Temperatura màxima	99'5	100'3	103'1
» mínima	45—	43—	41—
Diferència	54'5	57'3	62'1

el que representa una oscil·lació estival amb un promedi diari de 18°1 l'any 1933, de 19°1 l'any 1934 i de 20°7 l'any 1935.

Amb aquests resultats trobem que l'any 1935 ha estat el que ha tingut una inestabilitat més accentuada.

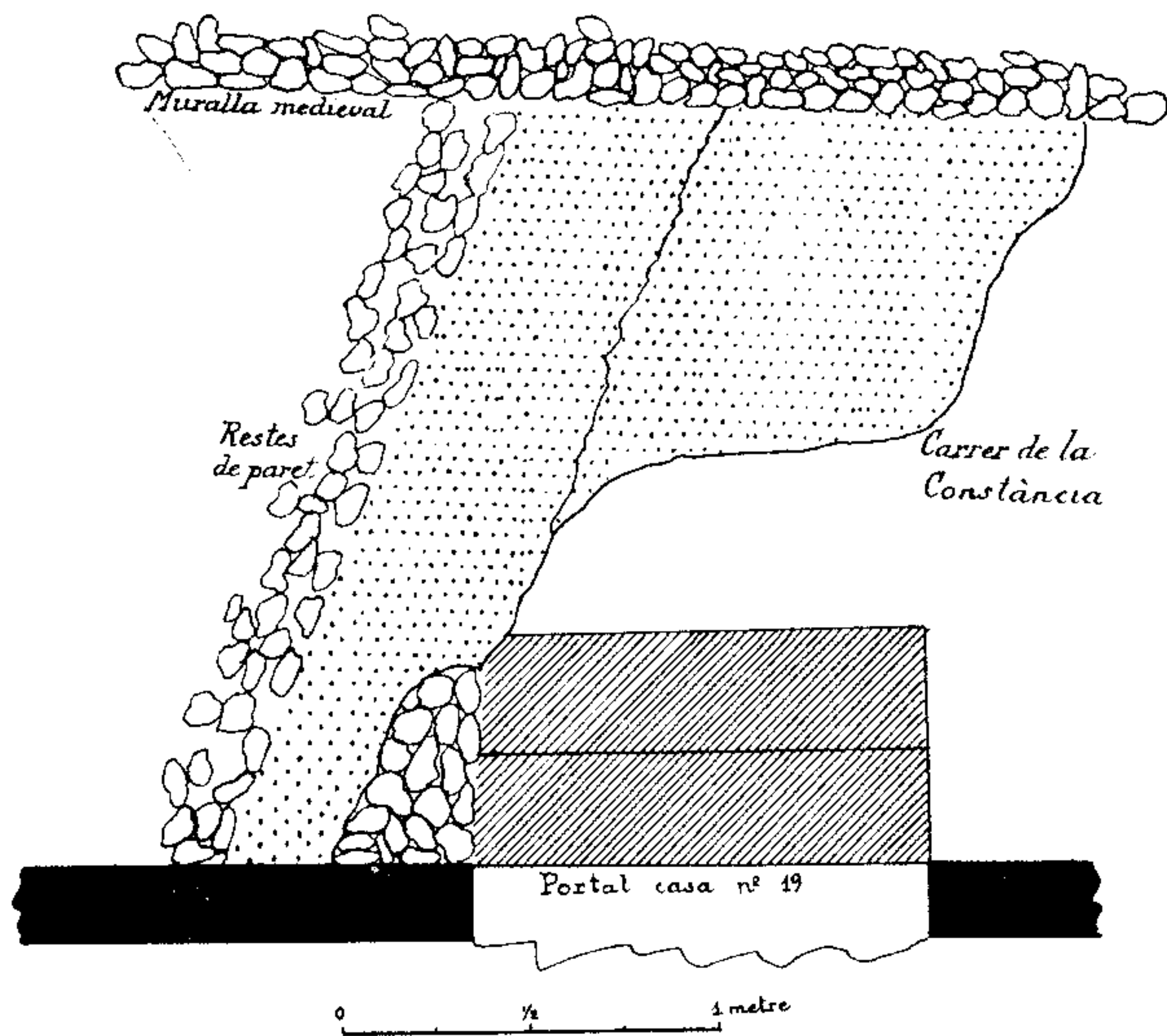
Per a determinar la intensitat de la calor durant els tres anys darrers, ens és necessari la suma total de les màximes i mínimes registrades en el conjunt dels dies de cada mes (Juny, Juliol i Agost: 92 dies).

Així trobem:

MÀXIMES

	1933	1934	1935
Juny	713'8	859'6	867'9
Juliol	965'3	994—	976'2
Agost	1006'2	881—	889'4
	2685'3	2734'6	2733'5

Paviment romà (tot l'espai puntejat) del carrer de la Constància, a Granollers

Excavacions realitzades per posar al descobert el paviment.

Clixé Josep Font

el que representa un promedi diari de 29°18 l'any 1933 de 29°72 l'any 1934, i de 29°71 l'any 1935.

Però, per determinar exactament la calor, s'ha de tenir en compte les Temperatures mínimes, les quals exerceixen una notable influència en l'establiment definitiu de la temperatura diària.

MÍNIMES

	1933	1934	1935
Juny	434'3	506'1	470'1
Juliol	607'3	619'7	595'3
Agost	639'4	568'1	552'8
	1681—	1693'9	1618'2

que correspon a un promedi diari de 18°27 l'any 1933, de 18°41 l'any 1934 i de 17°58 l'any 1935.

Per establir el càlcul per a trobar les temperatures mitjanes no ens resta altra cosa que unes operacions senzillíssimes:

	1933	1934	1935
Mitja de les temperatures diàries màx.	29'18	29'72	29'71
» » » » mín.	18'27	18'41	17'58
Sumes	47'45	48'13	47'29

D'aquesta manera, pels resultats obtinguts, ja podem establir, definitivament, que l'any 1934 fou el més calorós, seguint l'any 1933 al darrera i el més benigne l'any 1935, encara que d'una benignitat tan lleugera en relació als demés, que si no fos per la valor estadística d'aquest treball, no valdria la pena de remarcar-la.

Les temperatures mitjanes corresponen a 20°72 l'any 1933, a 24°06 el 1934 i a 23°65 l'any 1935.

Com hem indicat més amunt, la quantitat de pluja pot determinar descensos notables en la temperatura. A l'objecte de facilitar una lleugera idea de la precipitació aquosa haguda en aquests tres mesos d'estiu, anem a completar aquest treball amb la publicació d'un quadro demostratiu amb la quantitat de litres per metre quadrat.

	1933	1934	1935
Juny	132'7	17'1	25'6
Juliol	2'5	0'3	9'1
Agost	6	81'2	57'4
	141'2	98'6	92'1

Com s'ha pogut veure, l'any 1933 fou el més eficient en quantitat d'aigua caiguda a l'estiu. Malgrat això, no es remarcà extraordinàriament per la dolcesa de la seva temperatura. Aconortem-nos. La pluja a l'estiu és un benifet per les terres assedegades i un gaudir per nosaltres, que, almenys per uns dies, ablaneix els rigors de l'estiuada.

Josep FONT i de FALGÀS

Una visió fisiogràfica del riu Llobregat

Baixant de les amples carenes verdejants o blanquinoses, segons l'època de l'any que s'hi excursiona, de la Coma Armada seguint vers les feréstegues valls que envolten el santuari solitari de Montgrony; serres de llegendes i narracions fantàstiques, s'hi admira l'ample amfiteatre voltat d'espadats en el qual s'asseu el poble de Castellar d'En Hug.

Sota els seus peus i com joies encaixonades, ens reserva la sorpresa agradable d'unes immenses déus d'aigua, que surten saltironejant per damunt de les roques calcàries, com un infant rialler a la falda de la seva mare; tot engolint les mansoies aigües que s'escorren tranquiles per la riera de Riols.

Surten furioses, escumejants com el xampany vessat en els banquets. Havien seguit una vida juvenívola massa fosca! Tota una adolescència fent via per les entranyes de les muntanyes prepireniques i en eixir a l'aire lliure, en plena naturalesa, sembla que vulguin combatre olímpicament l'astre solar.

Aquestes fonts vaclusianes que tenen el seu naixement a l'apreciable altura de 1.207 metres sobre el nivell del mar, donen vida a milers de nuclis escampats i aposentats per les riberes del ben nodrit riu Llobregat.

La intel·ligència enginyosa de l'home especulador, ha trobat la manera d'aprofitar les forces disperses en el seu naixement, canalitzant-les quan tot just surten de les entranyes de la terra, per col·laborar en la tasca de fabricar el ciment portlan en el clot del Moro.

Les altres corrents, més sortoses, continuen enjogassades, saltant furiosament pels penyassegats de la vall. Segueix el riu treballador per excel·lència, tot competint la petita via ferrada del carrilet, que arrenca del Clot del Moro fins a l'estació de Guardiola. En passar per la Poble de Lillet, després d'alimentar les fàbriques tèxtils, rep els reforços de la riera d'Arija, tot fent via cap a Olvan i Guardiola.

Travessa colònies i més colònies, vertaders rius industrials, que reixes enfora donen la sensació de grandioses presons, plenes de delinqüents.

El Llobregat té ben guanyada la fama de riu treballador. Mobilitza una fàbrica darrera l'altra. Cada poble li pren l'aigua en entrar-hi i li retorna a la seva sortida i és així com veiem tot aquest formigueig humà que sembla un pessebre vivent que adorna les riberes amb construccions inconfusibles, plenes de finestretes que assenyalen l'avançat grau d'industrialització a què s'ha arribat per aquests indrets.

De sobte l'aigua es torna negra, com si sortís d'un tintorer, i és que passa per la conca minera, dedicada a l'extracció del lignit de Fígols i Sercs.

Es la colònia engabiada per reixes i vies de ferro, on hi treballen els homes de pell endurida i d'esperit rebel davant les injustícies de la vida. Són els immigrants de la península ibèrica, que segueixen el ritme accelerat de les vagonetes extractores.

Un vertader mosaic social i lingüístic!

Admirem continuament les mateixes edificacions, que comparteixen la grisor del paisatge monòton de l'eocènic.

En arribar a la vila de Sallent, les aigües que fins llavors havien estat dolces, comencen a rebre la primera dosi de salubritat, amb les deixalles potàssiques de les mines de l'encontorn. És una nova indústria produïda gràcies a l'esforç estudiós de l'home modern, que és l'element geogràfic que fa evolucionar el món.

Els pagesos per regar les seves hortes tenen d'estancar les aigües, com en els terrenys acrossers de Tostosa, per fer perdre la salabor de les aigües i a fi que no els mati les verdures i els arbres fruiters.

Dominen els terrenys que apareixen com llocs pantanosos, a mida que va augmentant la salubritat de les aigües. Probables criaders d'insectes d'infecció, engendradors de malalties i altres pestilències que odiem els amics de la Natura.

I, així anem resseguint el Llobregat, d'aigües prolífiques, que competeixen amb el brunzir de les llençadores dels telers de les fàbriques tèxtils fins arribar a la ciutat regladora de totes les activitats humanes de les comarques del Bergadà, pla de Bages i Cardener, que és Manresa.

Noves aigües salabroses, provinents del Cardener, que rastrejant les escoïalles de les ruïnes potàssiques de Cardona i Súria s'aiguabarregen al Llobregat.

El riu, a mida que va avançant, eixampla el seu llit per lliscar les aigües més suament, tot saltant les rescloses obstructores que troba al seu pas.

La muntanya montserratina s'emmiralla en les aigües tèrboles del riu. Però ell va fent la seva via, sense donar importància a la geganta mole geològica, única en el món, i orgull dels excursionistes catalans.

El paisatge es va fent cada vegada més exuberant, els prats més verdosos a mida que anem deixant la silueta montserratina i ens acostem al pla de Martorell.

Les fàbriques van desapareixent lentament, per a donar pas a les fèrtils hortes plenes de fruiterars, que abasteixen la capital de Catalunya: Barcelona.

Les poques fàbriques que es troben, en algunes s'hi llegeixen uns rètols escrits en llengua forastera, que anuncien l'acomiadament del personal fins a nova ordre. Sembla la despedida d'uns esclaus en lloc d'obrers, que s'hauran de buscar una nova llar per recollir la família famolenca.

Es en nom de la paraula crisi, que la gent viatja per les terres incolores de l'Univers!

Una nova font pels estudis geogràfics que amagarà desgraciadament els secrets dels dolors i els sofriments de les desferres socials, afligides per la dalla moderna de la crisi industrial!

Entretant les aigües del vell Llobregat arriben a l'aiguabarreig, amb el salabrós Mediterrani, capbuçant-s'hi com un novell nadador d'aigua dolça, per confondre's en la immensa grandiositat oceànica.

ANTONI BÒRRÁS I QUADRES

PERIODISME EXCURSIONISTA

Atenent les indicacions d'alguns socis, a continuació donem la llista de les revistes i butlletins excursionistes que rebem en la nostra Biblioteca, procedents tots ells — menys un —, de l'intercanvi establert amb la nostra Entitat.

Creiem que en aquesta relació figura tota la premsa específicament excursionista de Catalunya; si alguna entitat hi hagués que no tingui establerta aquesta correspondència amb nosaltres, li agrairem vulgui acceptar-la.

No hem inclòs en el present índex, ja de per sí exuberant, aquells periòdics i revistes que l'haurien allargat amb excès, i que procedeixen d'entitats i centres culturals, el fi primordial dels quals no és l'excursionisme, però que són igualment apreciats pels lectors de la nostra Biblioteca.

Potser més endavant tinguem ocasió de donar una llista completa de la premsa que rebem; de moment ens limitem a concretar-la, doncs, a l'excursionista. De totes maneres, recordem als nostres consocis l'important nombre de revistes d'arqueologia, art, geografia, història, atletisme, etc., que el Consell Directiu procura rebre normalment i a més, la secció estrangera, que, suara iniciada, compta ja amb diverses aportacions.

Arenys de Mar

Portantveu de la Secció Excursionista de l'Ateneu Arenyenc. (Fusionat recentment amb la revista «Salobre»)

Badalona

Agrupació Excursionista Badalona

Balaguer

Butlletí del Centre Excursionista Balaguerí

Barcelona

Agrupació Excursionista Muntanya

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

Butlletí de l'Agrupació Excursionista Catalunya

Butlletí del Centre Excursionista Minerva

Butlletí del Centre Excursionista Rafael Casanova

Centre Excursionista Aliga

Centre Excursionista de Sant Gervasi. Programa-Portantveu

Centre Excursionista La Morella

Club Alpí Núria

Club Muntanyenc Barcelonès
Grup Excursionista Joventut Catalana
Mai Enrera. Butlletí del Club Excursionista de Gràcia
Portantveu de l'Agrupació Excursionista La Perla
Portantveu de l'Agrupació Excursionista La Punxa
Portantveu del Centre Excursionista Montnegre
Portantveu del Club d'Esports de Muntanya
Portantveu de l'Agrupació Excursionista Fontalba
Secció Excursionista. Ateneu Enciclopèdic Sempre Avant
Unió Excursionista de Catalunya

Caldes de Montbui

Butlletí-Portantveu del Centre Excursionista Calderí

Capellades

Butlletí del Grup Excursionista C. M. I.

Esplugues

Butlletí del Grup Excursionista Germanor

Figueres

Canigó. Revista de vida esportiva del «Centro de Excursiones y Sports»

Igualada

Butlletí de l'Agrupació fotogràfica

Manresa

Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages

Butlletí del Club Muntanyenc Manresà

Mataró

Butlletí del Centre Excursionista Laietània

Mollet

Butlletí del Grup Excursionista fotogràfic

Roda del Ter

Butlletí del Grup Excursionista Fills del Ter

Sabadell

Butlletí del Centre Excursionista Sabadell

La Muntanya. Centre Excursionista del Vallès

Agrupació Excursionista Terra i Mar. Portantveu

Joventut Excursionista Pensament

Sant Celoni

Germanor. Butlletí de la Penya Cultural i Grup Excursionista

Sant Feliu de Guíxols

Butlletí del Centre Excursionista Mar i Muntanya

Sant Just

Butlletí de la Secció Excursionista Ateneu Santjustenc

Tarragona

Butlletí Portantveu de l'Agrupació Excursionista Ginesta

Butlletí del Grup Excursionista Muntanyenc

Terrassa

Arxiu. Butlletí del Centre Excursionista de Terrassa

Butlletí del Grup Excursionista Montserrat

Estímul. Portantveu del Grup Excursionista Egara

La Mola. Grup Excursionista Portantveu

Vic

Unió Excursionista de Vic. Butlletí

Vilafranca del Penedès

Butlletí del Centre Excursionista Vilafranquí

DEL "RECULL" DE LA SECCIÓ D'ESTUDI

EXCURSIÓ DEL 28 DE MAIG DEL 1933

Sortim d'Aiguafreda pel carrer de l'Avencó, fins a trobar les cases del raval, on trenquem a l'esquerra per un camí situat arran mateix d'una font, decorada amb unes rajoles policromades en les quals s'hi albira la figura de Sant Joan Baptista, de cap valor artístic (1). Abans, però, d'empendre el camí, ens entrevistem amb el propietari de Can Serra de l'Arca, el qual ens dóna detalls interessants sobre el dòlmen existent en un terrenys de la seva pertinença; més endavant donem nota de la seva relació.

Pel camí abans esmentat seguim la marxa, deixant a l'esquerra el cementiri d'Aiguafreda. Anem pujant en mig de conreus i arribem al peu d'un petit *bosc*, que deixem per dirigir-nos a visitar la masia «L'Aragall», situada a una distància d'uns 200 metres. L'Aragall és una masia força important, del segle XVII, sense que arqueològicament tingui res a remarcar. Per un camí que

(1) Actualment aquestes rajoles han estat tretes.

surt darrera la casa anem pujant en direcció a Can Serra de l'Arca. El panorama que s'albira tantost es va ascendint, esdevé força interessant per la visió sobre moltes serralades; arribem a l'esmentada masia al cap de poc temps de fadigosa costa. Està situada a la banda O. de la muntanya, damunt el torrent de Can Picamena; la casa sembla construïda en els segles XVI i XVII. Té pati clos al davant, amb entrada pels costats, un porxo adossat a la muralla i altres construccions, posteriors algunes. El seu conjunt és d'una gran atracció.

Per un grau situat enfront mateix de la masia, fem l'ascensió al cingle dels Moros. Un cop arribats dalt, el camí resulta planer. Trobem les ruïnes d'una casa, i a uns 300 metres més amunt, en mig d'espessa brolla i a poques passes de la cinglera, les restes del Dòlmen. Avui, d'aquest, queden tan sols les parets laterals, havent-hi al seu voltant un munt de pedres esmicolades, degut a la ignorància dels homes, i en el cas present, potser una barreja d'ignorància i avarícia a l'hora. El panorama que es contempla des de dalt dels cingles és extens i variat. Per un costat, Tagamanent, Pla de la Calma i La Mora. Al davant, Puiggraciós i el Castell de Sant Martí. Sota mateix, el Pla de la Garga i Centelles. De Vic hom en veu una extensió important de la Plana. I sobressortint magnífica, al bell davant nostre, la formosa cinglera del Bertí.

Desfem el camí. De retorn, i en direcció a Aiguafreda de Dalt, passem per sobre de Can Casanoves, arribant poc temps després al Castell de Cruïlles, que està situat a mig aire de la muntanya. Actualment resta en peu una paret lateral amb dos finestrals de punt rodó i un portal, però a l'alçada d'un pis, del qual hom en veu mostres de l'enfonsat trespol en la part interior, costat Oest, que actualment amb construccions posteriors serveix de porxo i galliner. A la mateixa alçada resta íntegre un escalfa-panxes d'estil renaixement. Té pati interior, per on es passa a una masia sense cap característica especial.

Per la banda del darrera, una porta tapada mostra la seva antiga entrada pel cantó del migdia; prop, hi ha restes de muralles enrunades i d'una torre circular, havent-n'hi també una altra a la part oposada.

Deixem el Castell i seguim un camí perpendicular al portal de la casa, exuberant de vegetació, que ens porta als deu minuts a l'església d'Aiguafreda de Dalt, edifici senzill, amb dues capelles laterals, volta de mig punt, cor de fusta, trespol i barana. A la casa rectoral anexa, hi ha en la façana un rellotge de sol que té a sota la següent inscripció:

Yo sense sol
y tu sense fe
no valem res.

Sota la rectoria hi ha una cova en la qual s'ha fet alguna troballa prehistòrica (Vegeu el llibre de Mn. Fortià Solà «Aiguafreda. Monografia històrica»).

Degut a les moltes i intenses pluges de l'hivern passat, els fonaments de la nau de l'església han fet moviment, ocasionant unes fortes clivelles a la volta del cimbori de l'altar major i a les parets laterals del mateix. Segons sembla, el senyor Rector interessà el Bisbe de la Diòcesi de Vic, a qual jurisdicció pertany, la necessitat de fer-hi les obres oportunes per al seu immediat aranjament; però de moment hom no ha pogut obtenir altra cosa que el permís corresponent, sense cap subvenció, ja que hom ha d'atendre altres necessitats més apremiants, i no disposa de cap quantitat per a assignar. Sembla que un arquitecte de Barcelona vindrà aviat a estudiar els treballs a realitzar (2).

El Sant Crist d'Aiguafreda, molt venerat, és de construcció relativament moderna, i revela en el seu autor unes mans d'artista. La seva faç té una expressió molt profunda.

Davallem pel camí en direcció al poble d'Aiguafreda. Ben aviat trobem La Llobeta i seguint la carretera arribem a l'estació, on prenem el tren que ens retorna a la nostra ciutat.

Relació sobre el dòlmen de Serra de l'Arca.— Segons referències del propietari dels terrenys, Frederic Serra, el Dòlmen fou destruït farà uns vint anys per ell i el seu pare. Nosaltres, —ens digué,— no sabíem de què es tractava. Tan sols vèiem que aquelles pedres eren freqüentment visitades per uns senyors, entre els quals hi havia un capellà (probablement Mossèn Gudiol), i que prenien mides i furgaven a terra. Com que aquells senyors mai no ens digueren res, vàrem intentar saber el què hi havia allà dins. Un dia, el meu pare i jo, amb picots i malls, pujàrem dalt del cingle, començant decidits la nostra feina. Férem saltar la pedra del damunt, i procedírem a netejar la runa i explorar tots els recons. El resultat de la nostra recerca fou un ganivet de pedra tot ple de colors molt bonic, que va sortir partit en dos trossos. Vàrem trobar-hi també uns ossets amb dos foradets a cada un d'ells (collarets?), uns ossos de tamany més gran, i diversos fragments de ceràmica. Tot això es pot veure al Museu Diocesà de Vic.

Comprenc que ha estat una desgràcia haver destruït el dòlmen per l'estudi històric que podia representar; però aquells senyors es portaren molt malament amb nosaltres, puix mai ens digueren què hi feien ni què hi deixaven de fer. Passaven per davant de casa i ni ens saludaven. De resultes d'això, decidírem obrar pel nostre compte i saber què era allò que amb tant d'interès cercaven.»

(2) Una subscripció que ha estat iniciada entre els nombrosos devots farà possible la restauració del temple, segurament dintre breu termini.

Restes del dòlmen de Can Serra de l'Arca, a Aiguafreda.

Clixé Josep Font

*Escalfa-panxes del Castell
de Cruïlles.*

Clixé Pau Fort

Notes folklòriques. — Etimologia del nom de Can Serra de l'Arca.

Preguntats els masovers de Can Serra de l'Arca de què provenia el nom de la casa, que no tenia relació amb cap altre de la comarca, ens digueren que el nom de «l'Arca» el portava la masia pel fet d'haver anat a parar en aquell mateix indret l'arca que ocuparen Noè i la seva família per salvar-se del Diluvi universal.

Un ballet típic d'Aiguafreda de Dalt.— Antigament hi havia a Aiguafreda de Dalt el costum de ballar per la festivitat de Pàsqua un ballet típic la colla del qual era composta pels feligresos de la parròquia.

Com molts dels nostres costums, aquest havia caigut en desús i gràcies a l'actual Rector, Mossèn Jaume, que cridà els més entusiastes, fou possible la formació d'una colla i restaurar aquesta nota típica. Hom feu construir uns camals de cascavells per tots els dansaires, que pogueren demostrar la seva habilitat en la darrera Pàsqua, ballant per tota la contrada el tradicional ritme dels avantpassats. El dissabte de Glòria i el diumenge de Pàsqua la colla ballà a profit de la Parròquia, i els altres dies a profit seu. Abans de l'ofici de Pascual, els dansaires es situen a la placeta i ballen conjuntament el ball tradicional; finit aquest, entren a l'església i comença l'ofici. Els mateixos ballaires canten la Missa d'Àngels, i després d'acabada aquesta, es reuneixen altra volta per a anar a dansar per les cases d'aquell veïnat.

NOTES

◆ El dia 22 de juliol morí el Dr. Ermenegild Carrera i Miró, metge, pare del nostre consoci, senyor Ferran Carrera.

El finat es distingí en l'exercici de la seva professió, i havia publicat diversos treballs, entre altres una «Topografia Mèdica de Santa Coloma de Queralt»; a més, era un exquisit literat, autor d'algun llibre de poesies i col·laborador d'alguns dels periòdics locals que s'han publicat.

A la seva família fem present el nostre condol per la pèrdua irreparable que han sofert.

◆ Han ingressat en la col·lecció cartogràfica de la nostra biblioteca, els següents fulls del mapa a 1:50000 de l'Institut Geogràfic-Estadístic: 254, Gòsol; 256, Ripoll; 292, Sant Llorenç de Morunys; 330, Cardona; 361, Guissona; 362, Calaf; 390, Cervera; 391, Igualada; 419, Vilafranca del Penedès; i 420, Sant Boi de Llobregat.

◆ **SECCIO D'ESTUDI.**— S'ha adquirit recentment un curvímetre, aparell de molta utilitat en treballs cartogràfics, que està a la disposició dels socis.

◆ **SECCIO D'ATLETISME.**— Abundant i excel·lent ha estat la tasca desenrotllada pels atletes de la nostra Secció en aquests darrers mesos.

En Salvador Aranda participà en els trofeus Paulí Carbonell i Daniel Marcó, disputats a l'Estadi, quedant classificat en primer lloc del llançament de pes en el «Carbonell», amb un tir de 9'90 m. i segon del «Marcó», tirant 10'21 m. En els Campionats de Catalunya, ell mateix quedà en tercer lloc del llançament de disc amb la marca de 31'67, batent el rècord social i passant a la categoria de senior.

S'ha celebrat també un esplèndid festival en el camp del Granollers S. C., amb la participació del F. C. Barcelona. La presència dels més destacats membres d'aquest club donà lloc a una esplèndida demostració d'atletisme d'alta classe.

Els guanyadors de les diverses proves foren: 100 metres, Aracil, 11 s. 3/10. — 400 metres, Vives, 57 s. 2/5. — 1500 metres, Andreu, 4 m. 17 s. 1/5. — 3000 metres, Andreu, 9 m. 47 s. — Pes, Edner, 11'25. — Disc, Farinyes, 34'02. — Javalot, Fernàndez, 49'25. — Alçària, Lorenzo i Flores, 1'60. — Perxa, Lorenzo, 3'20, i Relleus, 4x100, F. C. Barcelona, 46 s. 3/5.

—I el diumenge, 18 d'Agost, fou una jornada brillant pels nostres colors, ja que al matí vencérem al C. G. i E. de Mollet en son propi camp per 41 a 39 punts. A la tarda els nostres atletes es desplaçaren a Cardedeu, on sota el patronatge del Centre Excursionista Montseny de dita vila, féren una exhibició que fou molt ben acollida pel nombrós públic.

Els guanyadors del festival a Mollet foren: 80 metres, Torrebaddell (G), 10 s. 1/10. — 600 metres, Falguera (M), 1 m. 47 s. 1/5. — 300, Artés (M), 11 m. 4 s. 8/10. — Pes, Aranda (G), 10'40 m. — Disc, Aranda (G), 30'30 m. — Alçària, Ulied (M), 156 m. — Llargària, Cano (M), 5'38. — Perxa, Riera II (G), 2'45 m.

En Jaume Vernet en la prova dels 600 metres establí el rècord social amb la marca de 1 m. 50 s. 1'5.

—En el festival de Cardedeu guanyaren: 80 metres, Dorsè, 10 s. 3/5. — 300 metres, Espar, 47 s. 1/5. — 1'500 metres, Roca, 4 m. 45 s. (rècord batut). — Pes, Aranda, 10'25. — Disc, 30'15 m. — Javalot, Lorenzo II, 34'20 m. — Alçària, Lorenzo I, 1'65 m. — Llargària, Dorsé, 5'26 m. — Perxa, Lorenzo I, 3'10.

—Per dimissió parcial de la Junta anterior, en reunió general extraordinària resultaren elegits: Salvador Aranda, president; Joan Torrebaddell, tresorer; Josep Dorsé, secretari, i Jaume Vernet, vocal.

Notes Meteorològiques locals

JUNY : 1935							JULIOL : 1935						
Dia	Pluja Mil·límetr.	TEMPERATURA			Humitat relativa m. diària	Eva- pora- ció mm.	Dia	Pluja Mil·límetr.	TEMPERATURA			Humitat relativa m. diària	Eva- pora- ció mm.
		Màxim	Mínima	Mitja					Màxim	Mínima	Mitja		
1	25'6	22 9	12	17 4	83 6	1 9		32 1	19 5	25 8	50	11 5	
2		25	13	19	86 6	2 5		32'2	20	26 1	57 3	7 8	
3		25 4	12'7	19	83 6	2 2		32 9	19	25 9	64 3	6 2	
4		26'8	14	20'4	82 6	4 8		30	19 6	24 8	64 3	5 1	
5		26'6	14'5	20 5	82 6	3 2		31	17 5	24 2	59	4 9	
6		24 7	13 1	18 9	84 3	3 6		33	18 3	25 6	64 3	4 3	
7		26 1	12	19	82'6	2 8		32 2	19	25 6	69	6 4	
8		28	12 8	20 4	78 6	4 7		33	19 9	26 4	70	8 8	
9		27 6	17	22 3	74	4 1		31	19 1	25	70 3	6 8	
10		29	17 3	23 1	74'6	5 6		29 3	18 3	23'8	69 6	8 6	
11		28 5	16 5	22 5	77 3	5 5		31 1	17 3	24'4	74	6 6	
12		25	13	19	66	7		29 8	18 4	24'1	66 6	7 8	
13		27 4	11'8	19 6	76 3	6 5		29 3	20	24'6	70 3	6 9	
14		28	13 1	20 5	74	6 1		30 1	19 5	24'8	65 6	3 7	
15		27 5	16 8	22'1	68 6	7 2	9 1	29 2	17 1	23'1	70 6	4 2	
16		25	10	17'5	64 3	5 1		31	17	24	75	2 7	
17		27 9	10 5	19 2	67 6	7		33 9	18 5	26 2	71 3	2 3	
18		28 8	15	21 9	68 6	9 4		32 5	19	25 9	76 3	3 1	
19		32	15 6	23 8	72 3	6 4		32	19 5	25 7	60 6	11	
20		33	17 8	25 4	70 6	6 9		31 5	19 4	25 4	62 3	8 5	
21		32 6	17 8	25 2	70 6	5 6		29	19 6	24'3	69	6 8	
22		33 9	19 9	26 4	61 3	8 1		31	19	25	71 6	6 8	
23		31	21'3	26'1	63 3	9 1		31 6	17	24'3	72 3	6 6	
24		30	18 2	24 1	55 3	8 9		31 8	20 5	26 1	67 6	7	
25		27	17	22	68	6 7		32 2	21'1	26 6	68	7	
26		29 9	18 9	24 4	68 6	4		31 5	19 5	25 5	69 3	6 4	
27		33	20 6	26 8	77'6	3 7		31 8	20 3	26	71 3	6 5	
28		35	19	27	71	8 1		33	19 1	26	58 6	8	
29		36 3	19 5	27 9	70	7 9		34	20 2	27 1	62	8 5	
30		34	19 4	26 7	56 3	9 2		32 6	21 6	27 1	58 3	7 9	
31								30 6	21	25 8	67	5 2	
	25 6						9 1						

Màxima del mes: 36°3 el dia 29.

Mínima » » 10° el dia 16.

Temperatura mitja: 23°1

Oscil·lació termomètrica:

Màxima del mes: 17°4 el dia 17.

Mínima » » 9°7 el dia 23.

Màxima del mes: 34° el dia 29.

Mínima » » 17° el dia 16.

Temperatura mitja: 25°5

Oscil·lació termomètrica:

Màxima del mes: 15°4 el dia 17.

Mínima » » 9°3 el dia 13.

PROGRAMA

DELS ACTES ORGANITZATS DURANT ELS MESOS DE SETEMBRE I OCTUBRE

SETEMBRE

Dia 8. — Excursió de camping a L'Avencó. Cap de colla, J. Vernet. Vocals J. Llacuna i I. Llach. Pressupost, 2'60 pessetes. Sortida, a les 6'44 per l'estació del Nord.

Dia 15. — Excursió a Caldes de Montbui, Sant Sebastià de Montmajor i Gallifa. Cap de colla, S. Llobet. Vocals, C. Llobet i J. M.ª Puchades.

Pressupost, 5 pessetes. Sortida, a les 6'30 de la plaça de l'Església.

Dia 22. — Excursió a Aiguafreda, La Mora, Matagalls, Sant Segimon, Brull i Balenyà. Cap de colla, A. Caballeria. Vocals, P. Llac i J. Riera.

Dia 28. — Reunió general ordinària, amb l'ordre del dia següent: Lectura i aprovació de l'acta de la reunió anterior; Canvi de Junta reglamentari; Assumptes generals.

Dia 29. — Excursió junt amb la Secció d'Infants a Cardedeu, El Coll i La Tor-rassa. Cap de colla, J. Font. Vocals, J. Llobet i J. Sala. Pressupost, 1'15 ptes. Sortida, a les 6'15, per l'estació de França.

OCTUBRE

Dia 6. — Excursió d'Aimants del Montseny a Breda, Coll d'Orri, Castell de Montsoriu, Riells i Breda. Cap de colla, Ll. Fort. Vocals, J. Riera i J. Font. Sortida, a les 6'15 per l'estació de França. Pressupost, 4 pessetes.

Dia 12. — Conferència amb projeccions a càrrec del Sr. Josep Font de Falgàs, amb el tema: «Viatge a la Vall d'Aran, Pireneu Francès i Andorra». A les nou del vespre, al nostre estatge.

Dia 13. — Excursió junt amb la Secció d'Estudi, a Guardiola de Fontrubí, Torrelles de Foix i Sant Martí Sarroca. Sortida, a les 6'05 per l'Estació de França. Cap de colla, J. M.ª Puchades. Vocals, S. Llobet i J. Font. Pressupost, 12 pessetes.

Dia 20. — Excursió d'Aimants del Montseny a Campins, Ridaura, Font del Bon Profit, Turó de l'Home, La Costa i Palautordera. Cap de colla, J. Riera. Vocals, J. Font i Ll. Fort. Sortida a les 6'15 per l'estació de França.

Dia 27. — Excursió a Cardedeu, Cànoves, Punta de la Calma, Puig el Sui, Casa del Bosc i Cànoves. Cap de colla, P. Fort. Vocals, J. Rodons i S. Llobet. Pressupost, 2'10 pessetes. Sortida, a les 6'15 per l'estació de França.

Novembre. Dia 3. — Excursió a Sabadell, Matadepera, Cavall Bernat, Sant Llorenç del Munt, Santa Agnès i Castellar. Pressupost, 6 pessetes. Cap de colla, Ll. Fort. Vocals, P. Llac i P. Riera. Sortida, a les 6'05, estació de França.

HOTEL EUROPA

MUNTAT AMB TOT EL CONFORT MODERN

Francesc Parellada

GRANOLLERS :: TELEFON 96

Restaurant ~

Bar: Cafê: Granja

Brasserie i Charcuterie

Servei a la carta : Coberts i Hostalatge : Esplèndids menjadors

~ Canonges

de Granollers

Especialitat de la Casa

El postre més saborós i exquisit
El millor record de la ciutat

Llavors seleccionades

PER A HORTICULTURA I FLORICULTURA

Josep M.ª Pons

PARETS DEL VALLES : TELEFON 10

● Els Diumenges, a Sabadell

Els Dimarts, a Mollet

Els Dijous, a Granollers
(Davant la Caixa d'Estalvis)

● A PARETS-LLIÇA

(Carretera de Ribes, km. 23'800)

Tots els dies de l'any

Joieria

Rellotgeria

Rafael Font

Taller de Compostures
i Confecció de
JOIES

Granollers

Doctor Robert, 19

Els exquisits

CAFÉS "LA GARZA"

Són els preferits del públic...

Per la seva puresa

Pel seu aroma

*Per la seva qualitat
immillorable*

De venda a totes les botigues de Comestibles i Colonials

El llapis **TERMOSAN**

Indispensable per tots els esports. Res tan eficaç per combatre el dolor i congestions, ni tan senzill d'aplicar, perquè sempre està a punt. Basta fregar lleugerament la part dolorida, cobrint-la amb un mocador o bé amb una bena i va desapareixent el dolor produït per possibles accidents. El llapis **TERMOSAN** no ocupa lloc. No embruta. No irrita gens. No fa mala olor. S'aplica tal com es presenta.

Demani fullet al Dipòsit general: **RAMON SALA**

BARCELONA

Carrer de Paris, 174

